

**Betreft: Gevraagd advies inzake concept Monitor Sociaal Domein Leiden
2022, versie 26 augustus 2022.**

Uitgebracht door de Adviesraad Sociaal Domein Leiden d.d. 20 september 2022

Op 26 augustus jl. ontving de Adviesraad het concept van de Monitor Sociaal Domein 2022 met de adviestermin van 12 september. Vanwege de krappe adviestermin van 10 werkdagen, zijn wij er niet in geslaagd het advies binnen deze termijn uit te brengen. Wij verzoeken het college daarom met klem de gebruikelijke adviestermin van 6 weken in acht te nemen teneinde kwalitatieve adviezen uit te kunnen brengen.

Hieronder vindt u onze adviezen. Deze zijn onderverdeeld in adviezen die het gehele stuk betreffen en adviezen die specifiek over geformuleerde passages gaan.

Algemeen:

In eerdere documenten heeft u aangegeven dat de Monitor Sociaal Domein voor de gebruiker (waaronder zeker ook de gemeenteraad) alleen een signaleringsfunctie heeft. En dan niet om eventueel tussentijds de koers (beleid en uitvoering) bij te stellen, zoals de Adviesraad eerder in 2020 en 2021 adviseerde, maar het moet de lezer inzicht bieden waar verdiepend onderzoek nodig is. Sturing vindt plaats in de budgetcyclus en tweejaarlijks worden resultaten aan de doelen getoetst uit de Visie op sociaal domein, zo begrijpen wij uit uw reactie op ons advies op de monitor van 2021.

De concept Monitor Sociaal Domein 2022 vinden wij als signaleringsinstrument voor verdiepend onderzoek tekortschieten. Ook is de Adviesraad nog steeds van mening dat de Monitor Sociaal Domein de gemeenteraad eigenlijk zou moeten faciliteren in haar controlerende en kaderstellende rol in relatie tot het gemeentelijke sociaal domeinbeleid. De documenten uit de reguliere budgetcyclus leveren de Raad hiervoor namelijk alleen de 'hoog over' informatie op.

De concept Monitor-rapportage 2022 die ons is aangeleverd, voldoet volgens de Adviesraad niet als signaleringsinstrument, maar zeker niet als instrument om de gemeenteraad te faciliteren in haar controlerende en kaderstellende rol. Dit heeft volgens ons een aantal redenen. De Monitor-rapportage is ten eerste een te omvangrijk tabellenboek geworden waarin het moeilijk is om als lezer je weg in te vinden. Er staan heel erg veel cijfers in en ook vaak voor de lezer moeilijk te doorgronden tabellen (bijvoorbeeld de tabel op pagina 25). Er worden verder ook allerlei ontwikkelingen in de tijd beschreven en vergelijkingen tussen Leiden en vergelijkbare groepen gemeenten. Dat is op zich interessant, maar helaas worden deze ontwikkelingen in de tijd en eventuele verschillen met andere gemeenten niet voorzien van duiding. De lezer weet daarom niet of het wel of geen ontwikkeling/verschil is waar hij of zij wat mee moet doen. Tot slot vinden we het echt een gemiste kans dat in de hele rapportage geen informatie te vinden of in Leiden de uitvoering van het sociaal domeinbeleid bijdraagt aan de door het college beoogde doelen/effecten. Dit is natuurlijk in de kern het vraagstuk waarom het college door de Raad gecontroleerd wordt.

Kijken we specifiek naar het enge doel dat het college voor ogen had met de Monitor Sociaal Domein, het signaleren van waar verdiepend en nader onderzoek nodig is, dan zou de voorliggende conceptrapportage meer context en duiding moeten bieden. Opmerkelijke ontwikkelingen, verwonderpunten, zorgpunten zien we (zoals hier al aangegeven) niet vermeld en goed geduid. De genoemde verdiepingsonderzoeken in hoofdstuk 5 lijken verder niet uit de eerder in de rapportage gepresenteerde cijfers te volgen, althans de relatie wordt niet expliciet vermeld. Overigens vinden wij de genoemde onderwerpen voor verdieping zeker van belang. Het is dan ook positief dat daarmee nu een start is gemaakt.

De motie 'Meer grip op het sociaal domein' vraagt om de informatiewaarde van de monitor te verhogen. U heeft daarvoor in deze monitor enkele indicatoren gekoppeld aan uitgaven. Dat is één manier van kijken, uit bovenstaande zal duidelijk zijn geworden dat de Adviesraad meer/andere mogelijkheden ziet om de informatiewaarde en daarmee gebruikswaarde van de Monitor voor onder andere de Gemeenteraad te verhogen.

Om de gebruikswaarde van de Monitor Sociaal Domein te vergroten, adviseren wij het volgende:

- Maak voor de lezer meteen aan het begin van het document duidelijk wat de functie is van de monitor en ook wat het dus niet is.
- Beperk de hoeveelheid cijfers en tabellen in het document. Het document zou zich moeten beperken tot kerncijfers om de gemeenteraad in staat te stellen de ontwikkelingen in het sociaal domein te volgen en de effecten van de uitvoering van het gemeentelijke beleid daarop.
- Neem bij ieder beschrijvend hoofdstuk een korte conclusie/beschouwing op.
- Geef duiding aan ontwikkelingen in cijfers over de tijd of eventuele geconstateerde verschillen tussen Leiden en andere gemeenten. Wat zeggen deze ontwikkelingen of verschillen, en zijn ze wel of niet een gevolg van ingezet Leids beleid?
- Voeg tot slot ook informatie toe over de ontwikkeling op de door het college met het sociaal domeinbeleid beoogde doelen/effecten. Dit maakt de Monitor Sociaal Domein volledig en zelfstandig leesbaar. We realiseren ons dat er dan op dit punt een overlap is met de programma-jaarrekening uit de budgetcyclus. Het is echter voor de lezer van de Monitor Sociaal Domein behulpzaam alles in een document te kunnen vinden.

Het uitbrengen van de monitor, ziet de Adviesraad tot slot als een kans om de nieuwe gemeenteraad verder in te werken in de beleids- en budgetcyclus. Het zal hierbij voor de nieuwe raadsleden behulpzaam zijn als in een aparte A4 (oplegger) wordt uiteengezet wat de relatie is van alle onderdelen van deze cycli en wat de functie van de monitor daarin is. Dat biedt de Raadsleden een context om de monitor te plaatsen. De oplegger zou wat ons betreft dan verrijkt moeten worden met wat het college zelf als 'verwonder- of aandachtspunten' uit de monitor heeft gehaald en of dit haar tot aanvullende acties aanzet.

Specifiek:

- Paragraaf 1.1 Kaders. Hetgeen hierin wordt beschreven zijn volgens ons geen kaders van de monitor. De relatie tussen bv. de Visie en de monitor wordt niet uitgelegd.
- Paragraaf 1.1.1. Global Goals. In deze alinea staat dat de SES 'een goed indicatie is over hoe het staat met de bijdrage die de gemeente levert aan de global goals.' Dit suggereert volgens de Adviesraad een causaal verband tussen gemeentelijk beleid en SES. Dat is

volgens ons nogal een aanname, waarvan we in het document geen onderbouwing vinden. Deze tekst/paragraaf moet feitelijk worden onderbouwd, of worden aangepast. De bij deze paragraaf behorende 'bijlage 2' is voor de lezer overigens onbegrijpelijk en zou weggelaten moeten worden of echt goed worden toegelicht.

- In de hoofdstukken 2 en 3 worden op veel plaatsen ontwikkelingen beschreven die in het algemeen voor de lezer moeilijk te duiden zijn, ook bijvoorbeeld of deze verband houden met bijvoorbeeld demografische ontwikkelingen. Soms ook missen we juist cijfers die voor het beleid relevant zijn. Voorbeelden (niet uitputtend) die voorgaande illustreren zijn:
 - Wat betekent het dat Leiden zoveel meer jeugdhulp zonder verblijf biedt?
 - Wat is de reden dat 15% van de jeugdhulptrajecten voortijdig wordt beëindigd?
 - De cijfers over zelfstandig wonende ouderen zijn niet meer opgenomen (blz. 33). Dat is wat de Adviesraad betreft heel jammer: is het juist niet zo dat gemeenten extra attent moeten zijn of deze ouderen het inderdaad nog wel redden? Of dat andere zorg (bv verbindingen met wijkzorg) nodig zijn?
 - Hoofdstuk 3.4.1.2 Geef aan wat re-integratievoorzieningen zijn, wie daarvoor in aanmerking komt? Hoeveel trajecten zijn succesvol geweest, en vanuit welk perspectief (duurzaam op reguliere baan, sociale activering et cetera)? In welke mate zijn er in het kader van het niet nakomen van re-integratieverplichtingen maatregelen opgelegd? Hoe kan het zo zijn dat aantal trajecten zo fors is gedaald, is dat bijvoorbeeld een effect van Corona?
 - Het merendeel van de cliënten P-wet met een periodieke uitkering heeft die langer dan 4 jaar. Is dat opvallend of juist niet? Komen die ook in aanmerking voor een van de in tabel 3.4.2.2 genoemde trajecten opgenomen? Geef een korte beschrijving van wat het doel is van die trajecten, alleen de naam noemen zegt niks.
 - Wat is de ontwikkeling in het gebruik van inkomensvoorzieningen en regelingen: bijzondere bijstand etc.? Het is juist in deze tijd van belang te weten te komen wie gebruik maakt en wie niet (en waarom niet).
 - Par. 3.4.2.3 geeft CBS cijfers over armoede. Hoe verhoudt zich dat tot de SCP-definitie. En wat is de relatie met het gebruik van voorzieningen en regelingen?
We missen in deze paragraaf verder met name ook informatie over de omvang van de kinderarmoede in Leiden. Hoeveel Leidse kinderen gaan vanwege de financiële situatie van hun ouders of verzorgers zonder (gezond) ontbijt naar school? Hoeveel kunnen om die reden niet deelnemen aan sport en cultuur? En hoe staat het in dit verband met het gebruik van de stichting leergeld en het regionale Jeugdfonds Sport en Cultuur?
 - Wat is bekend over ontwikkelingen in de schuldhulpverlening? Idem de inburgering? Ook onderwerpen die horen tot het sociaal domein.
- De hoofdstukken 2 en 3 bevatten verder tabellen waarvan de inhoud verwarrend is. Moet de lezer de tabel 27 op pagina 42 bijvoorbeeld lezen als dat alle in de tabel gepresenteerde cijfers met 1.000 euro moeten worden vermenigvuldigd? Dit zou alleen al voor het VSV-beleid in Leiden een miljarden-beleidsuitgave suggereren. Ook de tabel die op pagina 25 van het concept is opgenomen, is ook voor de gemiddelde lezer onleesbaar. De tabel bevat te veel cijfers, en mist verder elke duiding. Alle in de concept Monitor opgenomen tabellen, inclusief de hiervoor benoemde twee, zouden eens goed nagelopen moeten worden. De vragen daarbij zouden volgens de Raad steeds moeten zijn: is de tabel voor het doel van de monitor nodig? Zo ja, klopt de

inhoud ervan en kan de tabel in de begeleidende tekst aan de lezer beter worden toegelicht.

- Paragraaf 3.4.3 heeft als kop 'ervaren effectiviteit Participatieweg / Klant ervaringsonderzoek'. De gepresenteerde informatie in deze paragraaf gaat echter in zijn totaal niet over de ervaren effectiviteit, er worden alleen uitkomsten gepresenteerd over hoe cliënten op onderdelen de Leidse uitvoering van de Participatiewet (inclusief begeleiding) ervaren. Het in de tekst van deze paragraaf benoemde zeer lage responspercentage (11,1%) op het Klant Ervaringsonderzoek valt op, maar wordt niet verklaard. Ook valt niet te lezen of de 11,1% van de klanten die wel heeft deelgenomen, representatief is voor de totale groep Leidenaren dat gebruik maakt van de Participatiewet.
- 5 Stand van zaken onderzoeksagenda. De in dit hoofdstuk beschreven aangekondigde nadere onderzoeken betreffen tot slot allemaal de onderwerpen die twee jaar geleden zijn geformuleerd. De Adviesraad zou hier verwachten dat er wordt ingespeeld op de actualiteit. De huidige ontwikkelingen rondom de energiearmoede en de hyperinflatie noodzaken ons inziens tot het monitoren van de financiële situatie van de Leidse huishoudens met lage (en misschien inmiddels ook midden) inkomens. Wat is hun gebruik van inkomensvoorzieningen en (schuld)hulpverlening. Informatie uit zulke actuele monitoring zou het college kunnen helpen additionele beleidsinzet te formuleren om te voorkomen dat het aantal Leidse huishoudens in problematische schuldsituaties enorm gaat groeien. Er zou uit onderzoeken informatie beschikbaar moeten komen om gericht bij risicogroepen niet-gebruik van minimavoorzieningen en schuldhulpverlening te verlagen.

Tot slot

We kijken uit naar de evaluatie van de visie sociaal domein, die oorspronkelijk voor 2021 voorzien was, maar tot op heden nog niet is uitgevoerd.

Verder kijken we uit naar het ontwikkelen van een normenkader, zoals genoemd in paragraaf 1.2.

*Adviesraad Sociaal Domein Leiden
20 september 2022*